

ע"פ 1613/22 - מדינת ישראל נגד פלוני

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 1613/22

לפני: כבוד השופט י' אלרון
כבוד השופטת ג' כנפי-שטייניץ
כבוד השופטת ר' רונן

המערערת: מדינת ישראל

נ ג ד

המשיב: פלוני

ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי תל אביב-
יפו ב-תפח"ע 10302-12-20 מיום 19.1.2022
שניתנה על ידי השופטים ר' בן יוסף, א' הימן ו-ש' זמיר

תאריך הישיבה: כ"א בתמוז התשפ"ב (20.07.2022)

בשם המערערת: עו"ד ורד חלאוה

בשם המשיב: עו"ד ברק פרידמן

בשם נפגעות העבירה: עו"ד יעל מסיקה

פסק-דין

1. לפנינו ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (השופטים ר' בן יוסף, א' הימן ו-ש' זמיר) ב- תפח"ע 10302-12-20 מיום 19.1.2022.

תמצית כתב האישום

2. ביום 6.12.2020 הוגש כתב אישום נגד המשיב המייחס לו שלושה אישומים שעניינם ביצוע עבירות מין בשתיים מנכדותיו ובחברה של אחת מהן, בעודן קטינות, במהלך שנת 2020. בתמצית, באישום הראשון עולה כי המשיב ביצע בנכדתו הקטינה מעשים מגונים בכך שבמספר הזדמנויות ליטף את שדיה ואת גופה מעל לבגדיה; החדיר את ידו בין ירכיה ונגע באיבר מינה מעל לתחתוניה; ודחף את אצבעותיו בין פלחי ישבנה כך שנגע בחוזקה בפי הטבעת שלה. המשיב לא חדל ממעשיו חרף בקשותיה עד אשר הזיזה את ידיו מגופה והתרחקה.

באישום השני עולה כי במספר הזדמנויות המשיב ביצע בנכדתו האחרת, בהיותה קטינה, מעשים מגונים בכך שהרים את חולצתה ואחז בחוזקה בשדיה; החדיר את ידו מתחת לתחתוניה ונגע באצבעותיו באיבר מינה. המשיב לא הפסיק ממעשיו חרף בקשותיה והערותיה כי מעשיו אינם נעימים ומכאיבים לה.

באישום השלישי תואר כי המשיב ביצע בחברתה הקטינה של אחת מנכדותיו מעשים מגונים בכך שליטף את גופה מעל לבגדיה, ואחז בחזה בידיו, עד אשר הסיטה את ידיו ועזבה את החדר בו שהו.

בגין המעשים המתוארים לעיל יוחסו למשיב עבירות מעשה מגונה בקטין על ידי בן משפחה (ריבוי עבירות) לפי סעיפים 351(ג)(2), 348(ב), 345(ב)(1) ו-345(א)(1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: החוק); ניסיון למעשה מגונה בקטין על ידי בן משפחה (מספר עבירות) לפי סעיפים 351(ג)(2), 348(ב), 345(ב)(1), 345(א)(1) ו-25 לחוק; מעשה מגונה (בן משפחה) לפי סעיפים 351(ג)(3), 348(ג) לחוק; מעשה מגונה בקטינה לפי סעיפים 348(ב) ו-345(ב)(1) לחוק.

החלטת בית המשפט המחוזי

3. החל מימי מעצרו הראשונים ובמהלך ההליך העיקרי בבית המשפט המחוזי, המשיב נשלח לקבלת חוות דעת פסיכיאטרית אשר התבקשה לבחון, בין היתר, את כשירותו הדיונית לעמוד בדיון. ביום 9.1.2022 התקבל נספח לחוות דעת פסיכיאטרית בו נקבע כי המשיב "איננו כשיר לעמוד לדיון, וזאת בגין מצבו הבריאותי קוגניטיבי".

בעקבות כך, הצדדים הגיעו להסכמה לפיה ההליך המשפטי יסתיים בדרך של עיכוב הליכים לפי סעיף 231 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי) בכפוף לפיקוח מטעם שירות המבחן על המשיב במוסד בו ישהה כדי שיוחקק מקטינות (להלן: הסכמת הצדדים).

4. בית המשפט המחוזי, חרף הסכמת הצדדים, בהחלטה מיום 19.1.2022 קבע כי המשיב אינו מסוגל לעמוד לדין ומשכך הדרך הראויה להפסקת ההליכים היא באמצעות סעיף 170(א) לחוק סדר הדין הפלילי, יחד עם סעיף 19ב(1) לחוק הסעד (טיפול באנשים עם מוגבלות שכלית-התפתחותית), התשכ"ט-1969 (להלן: חוק הסעד).

הודגש, כי אין מקום להחיל את סעיף 19ב(2) לחוק הסעד המצריך הבאתו של המשיב לפני ועדת אבחון, וכי אין טעם בניהול ההליך לפי סעיף 231 לחוק סדר הדין הפלילי כהסכמת הצדדים, מאחר שנקבע כי המשיב אינו מסוגל לעמוד לדין.

מכאן הערעור שלפנינו.

טענות הצדדים בערעור

5. לטענת המדינה, בית המשפט המחוזי שגה בהחלטתו להפסקת ההליכים נגד המשיב מבלי שוועדת האבחון תחליט על דרכי הטיפול בו. זאת, היות ודרישת סעיף 19ב להפניית הנאשם לוועדת האבחון - חלה גם על סעיף 19ב(1).

המדינה הוסיפה כי קביעת בית המשפט לפיה מאחר שהמשיב אינו מסוגל לעמוד לדין אזי הליך האבחון בעניינו מיותר וחסר ערך - "משונה ומעוררת תמיהה". זאת מפני שעל בית המשפט להבטיח כי המשיב לא יסכן את הציבור, ולשם כך על בית המשפט להיעזר בחוות דעתם של גורמי הטיפול המקצועיים אשר יתוו את הדרך הטיפולית הראויה בעניינו של המשיב.

עוד לטענת המדינה, בית המשפט סטה ללא הצדקה של ממש מהסכמת הצדדים לאופן סיום ההליך, חרף ה"משקל הייחודי" שיש לייחס להסכמתם.

6. מנגד, לשיטת בא-כוח המשיב, מצבו הרפואי של המשיב ובכלל זה העובדה כי אין לו יכולת "תקשורתית" או יכולת "הבנתית" - מיתר כל אפשרות של הליך לפני ועדת אבחון, אשר הנפקות המעשית שלו מוטלת בספק, אם בכלל.

דין והכרעה

7. דין הערעור להתקבל, וכך אציע לחברותיי לעשות כן.

8. בית המשפט יפסיק את ההליכים נגד נאשם, מכוח סעיף 170(א) לחוק סדר הדין הפלילי, משקבע כי הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין לפי סעיף 19ב(1) לחוק הסעד. כך עשה בית המשפט המחוזי בעניינו.

אולם, דומה כי נפלה שגגה בהחלטת בית המשפט המחוזי ביישום סעיף 19ב לחוק הסעד, אשר זו לשונו:

טיפול בנאשם לוקה בשכלו או שאינו בר עונשין (תיקון מס' 2) תשל"ה-1975

19. הועמד אדם לדין פלילי ובית המשפט מצא, אם על פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על פי ראיות שהובאו לפניו ביזמתו שלו, אחת מאלה:

(1) שהנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין מחמת ליקוי בכשרו השכלי;

(2) שהנאשם עשה את מעשה העבירה שהואשם בו, אך מחמת ליקוי בכשרו השכלי בשעת מעשה אין הוא בר עונשין,

יצווה בית המשפט שהנאשם יובא לפני ועדת האבחון כדי שתחליט על דרכי הטיפול בו, ויחולו הוראות חוק זה בשינויים המחוייבים.

היינו, הסיפא של סעיף 19 במורה על הפנייתו של הנאשם לוועדת אבחון, חלה הן על נאשם לפי סעיף 19ב(1) הן על נאשם לפי סעיף 19ב(2). בדרך זו יש לקרוא את הסעיף, כפי שנכתב במפורש בספר החוקים (ס"ח 760, ב' באדר התשל"ח, 13.2.1975), וכפי שעולה מדברי ההסבר להצעת החוק לפיה:

"סעיף זה מדבר בנאשם מפגר שהובא לדין ובית המשפט נוכח שאינו מסוגל לעמוד בדין. במקרה זה רשאי הוא לא לשפטו אלא לצוות על דרך טיפול בו כהסדר המצוי בחוק לטיפול בחולי נפש, תשט"ו-1955, וכדרך אותו הסדר מוצע גם שאם מצא בית המשפט שהמפגר אמנם ביצע את העבירה, אך אין הוא בר-עונשין מחמת פיגורו - רשאי הוא להורות על דרכי הטיפול בו" (סעיף 4 לדברי ההסבר להצעת חוק הסעד (תיקון מס' 2) (טיפול במפגרים), התשל"ד-1974, ה"ח 1103).

רוצה לומר, לאחר שבית המשפט המחוזי קבע כי המשיב אינו מסוגל לעמוד לדין לפי סעיף 19ב(1), היה עליו להפנותו לוועדת האבחון שתחליט על דרכי הטיפול בו, ולא ניתן לפטור אותו לדרכו בלא כלום.

9. יתרה מזו, אני מוצא טעם של ממש בצורך בהפניית המשיב לוועדת אבחון לצורך בחינת דרכי הטיפול בעניינו. אכן, מצבו הרפואי של המשיב אינו שפיר, והוא הובא לדיוני בית המשפט המחוזי כאשר הוא מחובר למכשירים ושוכב באלונקה. עם זאת, ראוי כי הגורמים המקצועיים הרלוונטיים - ועדת האבחון בעניינו, יבחנו את התנהלותו וכושר תפקודו לעניין המסוכנות הנשקפת ממנו ודרכי הטיפול בו, בפרט נוכח טיב וחומרת העבירות בהן הואשם - עבירות מין בבנות משפחתו (ראו והשוו: ע"פ 7924/07 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 54 (5.5.2008)).

10. בהקשר זה, לא ניתן להתעלם מההסכמה שגובשה בין באת כוח המדינה ובא כוח המשיב, והוגשה לבית המשפט המחוזי על דעתם כאחד. יש ליתן משקל להסכמה זו, בפרט לרכיב הסכמתם בדבר פיקוח מטעם שירות המבחן אשר תכליתו וידוא הרחקת המשיב מקטינות בכלל, ומנפגעות העבירות דנן בפרט.

במוקד הסכמת הצדדים, ובפרט הסכמת המדינה, ניצבת תכלית השמירה על הציבור ועל נפגעות העבירה מפני מסוכנות המשיב. בנסיבות אלה, החלטתו של בית המשפט המחוזי להפסיק את ההליכים נגד המשיב מבלי שתיבחן דרך הטיפול בו - חוטאת לכוונת הצדדים בהסכמתם, כאשר יש להניח כי הסכמת הצדדים מגלמת איזון מיטבי בין מכלול שיקוליהם.

11. עוד יודגש כי בדיון לפנינו באת-כוח המדינה הדגישה כי לאחר שיג ושיח עם האחראית על ועדות האבחון במשרד הרווחה, הובהר כי אף שככלל וועדת האבחון היא גוף המטפל במי שסובל מלקות התפתחותית כפי שאף צוין בעניין בקשי דורון (ע"פ 7535/17 בקשי דורון נ' מדינת ישראל, פסקה 9 לחוות דעתו של השופט (כתוארו אז) נ' הנדל (25.5.2021)), בעניינו של המשיב שבפנינו ציינה באת כוח המדינה כי סוכם על שיתוף פעולה מצד הוועדות וכי גורמי המקצוע יפעלו יחדיו בהליך זה.

12. סיכומם של דברים: אמנם בית המשפט המחוזי ביקש להתנהל ביעילות ועל כן הורה על הפסקת ההליכים מבלי שמצא טעם בהפניית המשיב לוועדת אבחון נוכח מצבו הרפואי, ואולם דרך המלך היא כפי שמורה סעיף 19ב - הפנייתו של המשיב אשר נמצא כי אינו מסוגל לעמוד לדין מחמת ליקוי בכשרו השכלי לוועדת האבחון לצורך החלטה על דרכי הטיפול בו, ובדרך זו יש לילך.

אשר על כן, אני סבור כי דין הערעור להתקבל באופן שתבוטל החלטתו של בית המשפט המחוזי, ועניינו של המשיב ישוב לידון, לאחר שתונח המלצת ועדת האבחון בפניו.

על מנת לקדם את הטיפול בתיק זה באופן המיטבי, אנו מורים כבר עתה על הפנייתו של המשיב לוועדת האבחון, וחוות דעתה תונח בפני בית המשפט המחוזי להמשך דיון בעניינו של המשיב עד ולא יאוחר מיום 15.9.2022.

לשם הסר ספק, בכל עניין ודבר להמשך הדיון בעניינו של המשיב, יש לפנות לבית המשפט המחוזי.

שׁוֹפֵט

השופטת ג' כנפי-שטייניץ:

אני מסכימה.

שׁוֹפֵט

השופטת ר' רונן:

אני מסכימה.

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' אלרון.

ניתן היום, כ"ח בתמוז התשפ"ב (26.7.2022).

שופטת

שופטת

שופט
